

TỒN THƯƠNG THẬN CẤP

I. ĐẠI CƯƠNG:

1. Định nghĩa:

- Từ năm 2007, thuật ngữ “Suy thận cấp” (Acute renal failure) thường dùng trước đây, được thay thế bằng thuật ngữ: “Tổn thương thận cấp” (Acute kidney injury: AKI)
- Tổn thương thận cấp khi giảm $\geq 25\%$ độ lọc cầu thận cấp tính gây tăng urê, créatinine máu, có thể có thiếu hoặc vô niệu, nước tiểu $< 0,5\text{ml/kg/h}$ hoặc $< 300\text{ml/m}^2$ da/ngày. Có 20-50% trường hợp không có thiếu niệu.
- Có thể phục hồi chức năng thận, chậm nhất là 6-8 tuần.

2. Bệnh nguyên:

- **Trước thận:** do giảm tưới máu thận:
  - + Giảm thể tích tuần hoàn: mất máu, xuất huyết tiêu hoá, tiêu chảy mất nước, đái tháo nhạt, bỏng da...
  - + Suy tim, cao áp phổi, thuyên tắc mạch..
  - + Nhiễm trùng huyết, sốc phản vệ...
- **Tại thận:**
  - + Bệnh cầu thận: viêm cầu thận cấp hậu nhiễm trùng, Lupus ban đỏ...
  - + Thuyên tắc mạch máu thận, đông máu nội mạc lan toả...
  - + Bệnh ống thận, mô kẽ...
  - + Hội chứng tán huyết tăng urê huyết (HUS)
- **Sau thận:**
  - + Tắc nghẽn do dị dạng đường tiết niệu, sỏi thận, cục máu đông, u bướu...
  - + Bàng quang thần kinh.

II. LÂM SÀNG:

Triệu chứng lâm sàng phụ thuộc vào nguyên nhân tổn thương thận

III. CẬN LÂM SÀNG

1. Các xét nghiệm ban đầu:

- Huyết đồ
- Sinh hoá máu: urê, créatinine, ion đồ, phosphore, PAL, đạm, albumine.
- Khí máu động mạch
- Sinh hoá nước tiểu: urê, créatinine, ion đồ niệu
- Tổng phân tích nước tiểu
- XQ tim-phổi thẳng, ECG, siêu âm bụng: tùy bệnh cảnh lâm sàng

2. Xét nghiệm tìm nguyên nhân: tùy bệnh cảnh lâm sàng, hội chẩn theo chuyên khoa.

IV. CHẨN ĐOÁN

1. Đánh giá tổn thương thận: thực thể hay chức năng:

	Trước thận		Tại thận	
	Trẻ em	Sơ sinh	Trẻ em	Sơ sinh
U _{Na} (mmol/L)	<10-20	<20-30	>30-40	30-40
FE _{Na} (%)	<1	<2,5	>2	>3
U/P Cre	>40	>30	<20	<10
Chỉ số suy thận	<1	<2,5	>2	>2,5

$$FE\ Na\ \% = \frac{Na^+ \text{ niệu} / Na^+ \text{ plasma}}{Créatinine \text{ niệu} / \text{plasma máu}}$$

U_{Na} : natri niệu
 FE_{Na} : Phân suất lọc natri
 U/P Cre: creatinine niệu/creatinine

$$\text{Chỉ số suy thận} = \frac{Na^+ \text{ niệu}}{Créatinine \text{ niệu} / \text{plasma}}$$

2. Đánh giá mức độ tổn thương thận:

Phân loại	Giai đoạn	Tiêu chuẩn Creatinine máu	Tiêu chuẩn nước tiểu
pRIFLE (p=pediatric)	R: risk	↓GFR≥25%	<0,5ml/kg/h trong 8h
	I: injury	↓GFR≥50%	<0,5ml/kg/h trong 16h
	F: failure	↓GFR≥75% hoặc <35ml/1,73m ²	<0,3ml/kg/h trong 24h hay vô niệu 12h
	L: loss	Tồn tại >4 tuần	
	E: end stage	Tồn tại >3 tháng	
AKIN (Acute Kidney Injury Network)	Giai đoạn 1	↑≥0,3mg/dl hoặc ↑150-200% giới hạn	<0,5ml/kg/h trong 6h
	Giai đoạn 2	↑200 - 300% giới hạn	<0,5ml/kg/h trong 12h
	Giai đoạn 3	↑≥300% hoặc ≥4mg/dl và + đợt cấp ↑ 0,5mg/dl	<0,3ml/kg/h trong 24h hay vô niệu 12h

V. BIẾN CHỨNG

Cao huyết áp, suy tim cấp, phù phổi cấp, rối loạn nhịp tim, toan chuyển hóa, hội chứng tăng urê máu...

VI. ĐIỀU TRỊ**1. Nguyên tắc:**

- Xác định và điều trị theo nguyên nhân: cần phải phát hiện sớm và xử lý nguyên nhân tắc nghẽn sau thận nếu có
- Điều chỉnh rối loạn nước, điện giải, toan máu
- Kiểm soát các biến chứng
- Dinh dưỡng

2. Kiểm soát nước:

- Nếu có mất nước hoặc sốc (xem bài Sốc):

- + Bù nước điện giải, chống sốc với dung dịch điện giải: Normal saline
- + Truyền máu nếu có thiếu máu do xuất huyết.
- Nếu có dấu quá tải:
  - + Ngưng dịch truyền
  - + Lợi tiểu furosemide: 2-4mg/kg/liều, tĩnh mạch chậm, có thể nhắc lại sau 2-4h tùy đáp ứng lâm sàng. Đánh giá thất bại điều trị lợi tiểu nếu đã sử dụng liều 4mg/kg, sau 1-2 theo dõi vẫn thiếu hoặc vô niệu.
  - + Duy trì: Furosemide truyền tĩnh mạch liên tục với liều 0,1 - 0,3 mg/kg/h. Tăng liều dần và đánh giá khả năng thất bại khi đã truyền furosemide liều cao $\geq 0,5$ mg/kg/h.
- Nếu không có dấu quá tải và không có dấu mất nước:
  - + Hạn chế nước = lượng nước mất không nhận biết (400 ml/m²/ngày) + nước tiểu + nước mất khác (dẫn lưu, sonde dạ dày...).
  - + Lợi tiểu furosemide 1- 4mg/kg/liều mỗi 6h, uống, tiêm tĩnh mạch hoặc truyền TM tùy bệnh cảnh lâm sàng.
- 3. Tăng huyết áp:** (xem bài: Tăng huyết áp) có thể gây ra sốc tim, suy tim sung huyết...
- 4. Rối loạn điện giải/máu:** (xem bài: Điều trị rối loạn điện giải):
  - Tăng Kali máu: Đo ECG kiểm tra: T cao nhọn, PR kéo dài, sóng P dẹt, QRS dẫn rộng, nhịp tim nhanh thất, rung thất, vô tâm thu.
    - + Ngưng cung cấp kali, nhất là các dịch truyền, thuốc có muối kali...
    - + Kayexalate uống hoặc thụt tháo hậu môn
    - + Lợi tiểu Furosemide.
    - + Bicarbonate natri 1,4%
    - + Gluconate calcium 10% tĩnh mạch.
    - + Insuline nhanh 0,1 UI/kg tĩnh mạch + Glucose 0,5-1g/kg tĩnh mạch
    - + Salbutamol khí dung hoặc tĩnh mạch.
    - + Lọc thận nếu điều trị không hiệu quả.
  - Hạ Na⁺ máu: do quá tải nước (pha loãng) hoặc do mất muối (tiêu chảy...).
  - Tăng phosphore, hạ calci máu.
- 5. Toan chuyển hoá:** bù Bicarbonate natri khi toan nặng (pH < 7,2; HCO₃⁻ ≤ 8mmol/L) (xem bài: Điều trị toan kiềm).
- 6. Điều trị nguyên nhân gây tổn thương thận cấp.**
- 7. Dinh dưỡng:** nuôi ăn qua đường tiêu hoá càng sớm càng tốt, hạn chế đạm, phosphore và kali (khám dinh dưỡng).
- 8. Khác:**
  - Dẫn mạch máu thận: Dopamin liều thận: 1-5 µg/kg/phút.
  - Điều chỉnh liều thuốc: các thuốc gây độc thận, thải qua thận (xem Dược lý của từng loại thuốc).

VII. CHỈ ĐỊNH LỌC THẬN THAY THẾ TRONG TỔN THƯƠNG THẬN CẤP

Có 3 hình thức: thẩm phân PM, CTNT, lọc máu liên tục (xem bài: Chạy thận nhân tạo)

1. **Quá tải nước:** gây suy tim sung huyết, OAP, tăng HA nặng không đáp ứng điều trị lợi tiểu.
2. **Rối loạn chuyển hoá nặng:** tăng K^+ , Na^+ , toan chuyển hoá, tăng phosphore máu: không đáp ứng điều trị nội khoa
3. **Tăng urê máu:** gây bệnh cảnh não hoặc chảy máu
4. **Thiếu hoặc vô niệu:** khi có đòi hỏi phải rút bớt dịch và điện giải để có thể truyền dịch hoặc nuôi ăn tốt hơn.
5. **Theo dõi:**

Creatinine mg/dl ($\mu\text{mol/L}$)	Nam	Nữ
1 – 3 ngày ^a	0,2 – 1,0 (17,7 – 88,4)	0,2 – 1,0 (17,7 – 88,4)
1 tuổi	0,2 – 0,6 (17,7 – 53,0)	0,2 – 0,5 (17,7 – 44,2)
2 – 3 tuổi	0,2 – 0,7 (17,7 – 61,9)	0,3 – 0,6 (26,5 – 53,0)
4 – 7 tuổi	0,2 – 0,8 (17,7 – 70,7)	0,2 – 0,7 (17,7 – 61,9)
8 – 10 tuổi	0,3 – 0,9 (26,5 – 79,6)	0,3 – 0,8 (26,5 – 70,7)
11 – 12 tuổi	0,3 – 1,2 (26,5 – 88,4)	0,3 – 0,9 (26,5 – 79,6)
13 – 17 tuổi	0,3 – 1,2 (26,5 – 106,1)	0,3 – 1,1 (26,5 – 97,2)

- Lâm sàng: dấu hiệu sinh tồn (mạch, HA), dấu mất nước, dấu quá tải (phù, OAP), cân nặng, bilan nước xuất nhập...
- Cận lâm sàng:
  - + Máu: urê, creatinine, ion đồ máu, phosphore, khí máu động mạch...
  - + Nước tiểu: urê, creatinine, ion đồ niệu
  - + ECG, monitoring
- 6. **Trị số tham khảo:**
 Trị số creatinine máu theo tuổi và giới:
^a: có thể cao hơn ở trẻ sơ sinh non tháng.

Lưu đồ xử trí:

